

Бібліотека

Бюлетень Української бібліотечної асоціації

В номері:

- 1 Офіційна інформація
- 2 Міжнародна діяльність
- 3 Актуально

№2, 2023 р.
Щоквартальник

1 Офіційна інформація

Тримаємо стрій. Бібліотеки для досягнення стратегічних цілей держави

Останні півтора року мене часто запитують, особливо колеги з-за кордону: "Чи змінилась соціальна роль бібліотек під час повномасштабної війни?"

Маю глибоке переконання, що не змінилася, а оприявилася і стала очевиднішою, помітнішою, якщо хочете. Й наші бібліотеки вже після 24 лютого 2022 року підтверджують це знову й знову.

Маю глибоке переконання і повторю це публічно, при кожній нагоді, що бібліотека як соціальний інститут включена або потенційно може бути включена в кожну сферу життя й діяльності окремої людини, громади або спільноти, суспільства назагал та здатна розвивати їхню спроможність. Бібліотеки є дієвим інструментом у досягненні цілей і завдань, які ставлять перед собою органи влади на загальнодержавному рівні та в окремих громадах. Адвокація та просування цих ідей на всіх рівнях - те, чим Українська бібліотечна асоціація займається вже понад чверть століття.

У цьому контексті варто акцентувати увагу на тих напрямках роботи бібліотек, які допомагають долати виклики, що виникли чи поглибилися в умовах російсько-української війни.

Навчання впродовж життя - це тренд, який залишається актуальним вже не один рік. Саме в бібліотеках кожен може отримати нові знання, уміння та навички, які допоможуть подолати життєві труднощі та розвиватися професійно і різносторонньо. І йдеться не лише про доступ до інформації через книги, електронні ресурси та ін. Бібліотеки здійснюють активну освітню діяльність через різноманітні заходи, у тому числі індивідуальні консультації та групові навчання.

Насамперед ми говоримо про триаду **«інформаційна, медійна та цифрова грамотність»**, що в умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій, штучного інтелекту та війни набуває все більшої актуальності. Адже не вірити фейкам, не вестися на маніпуляції, вирізняти авторитетні джерела, запобігати кібершахрайству в сучасному світі важливо для кожної людини, особливо в умовах гібридної війни, яку багато років провадить росія проти України. Тож тут бібліотеки відіграють одну

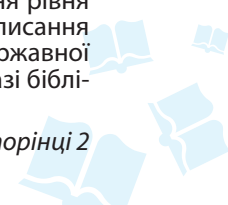
з ключових ролей у захисті національної безпеки й у розвитку інтелектуальної нації.

Як приклад - ефективне партнерство Асоціації та Міністерства цифрової трансформації України. За даними Мінцифри, загальний рівень володіння населення цифровими навичками зріс з 2019 до 2021 року на 5,2%. Без перебільшення - основну роль у цьому відіграли бібліотеки.

Українські бібліотеки мають значний досвід навчання користувачів роботі з комп'ютерами та інтернетом ще з 1990-х років. А після підписання Меморандуму між Мінцифрою та ВГО Українська бібліотечна асоціація на початку 2020 року саме бібліотеки стали основними у створенні мережі Хабів цифрової освіти та зростанні рівня цифрової грамотності українців. У партнерстві Мінцифри, УБА та міжнародних й українських партнерів реалізовано кілька проєктів з оснащення бібліотек технікою та навчання бібліотекарів. Одних з них, спільно з ПРООН за підтримки уряду Швеції, здійснюється й у 2023 році.

Ще одним стратегічним завданням держави від часу відновлення незалежності є **підвищення статусу та рівня володіння українською мовою**. І це завдання є дуже важливим для державної безпеки України. Хоча в багатьох бібліотеках понад 30 років вже діють і курси з вивчення, і розмовні клуби української мови, після 24 лютого 2022 р. попит на цю послугу зріс, оскільки ті, хто в побуті розмовляв російською, наразі масово вживають українську. Відповідно, ці люди мають потребу вивчити та удосконалити її. Варто згадати й той факт, що у 2020 році лише завдяки бібліотекам вдалося вчасно виконати умови та запустити в дію норму Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо пунктів іспитування на визначення рівня володіння державною мовою. Адже після підписання меморандуму між Національною комісією з державної мови та Асоціацією такі пункти відкрилися на базі бібліотек практично в кожній області.

Початок. Продовження на сторінці 2

1 Офіційна інформація

Продовження. Початок на стор. 1

Величезний виклик загальнодержавного рівня, у подоланні якого робота бібліотек є неocenною, - це **допомога біженцям, внутрішньо переміщеним особам, переселенцям** з початку повномасштабного вторгнення. Бібліотекарі одними з перших включились у допомогу. Саме на базі бібліотек у центральних та західних областях України відкривались перші логістичні центри для біженців та переселенців. Для цих категорій користувачів бібліотеки надають спеціальні послуги: допомога у пошуку житла, роботи, копіювання документів, консультації психологів та юристів та ін. По суті, бібліотеки працюють як соціальні хаби і допомагають відповідним державним службам.

Ми завжди першими відгукуємося на потреби, які виникають у наших великих і малих спільнотах. Бібліотекарі не чекають і не перевіряють - чи є це в їхніх посадових обов'язках та положеннях про бібліотеку,

незважаючи на низьку заробітну платню, на власні психологічні проблеми і нерідко на недооціненість нашої ролі державою і суспільством.

Бібліотекарі завше тримають стрій, першими приходять на допомогу і роблять це з любов'ю! Безмежна подяка за це!

Ми єдині, ми підтримуємо та надихаємо одне одного, а отже - ми сильні. Ми все здолаємо й обов'язково переможемо!

Щиро
Оксана Бруй,

*Президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація,
Директорка Науково-технічної
бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського*

2 Міжнародний досвід

Велике серце маленької країни: три бібліотечні подорожі Литвою

Одним з важливих напрямів діяльності ВГО Українська бібліотечна асоціація є міжнародне партнерство та співробітництво. Це дає можливість розвиватися, тримати руку на пульсі професійного життя та бути видимими у світовій бібліотечній спільноті.

З литовськими колегами, зокрема з Литовською бібліотечною асоціацією, УБА має тривалу співпрацю. Вони підтримали нас ще з перших днів війни у 2014 році, і з подвійною силою продовжують це робити в час повномасштабного вторгнення. Тож, в межах спільних проєктів, у цьому році відбулися уже три візити українських бібліотекарів до цієї маленької, потужної країни, яка є лідером допомоги і підтримки Україні.

За чим їхали і з чим повернулися наші колеги?

Їхали за знаннями, досвідом і тим невловимим, що в жодних методичках не описано, що можна лише самому побачити, почути, перейняти.

Повернулися із новими знаннями, натхненням на подальшу роботу та впевненістю, що за підтримки держави українська бібліотечна справа також має великі перспективи.

Перший візит – це участь Президентки ВГО Українська бібліотечна асоціація Оксани Бруй у Литовському національному тижні бібліотек, який розпочався 24 квітня 2023 р. Пані Оксана виступила на церемонії відкриття цієї важливої події, де зазначила, що тепер, коли наша країна виборює право бути вільною, демократичною державою, можливість говорити з високих трибун про те, що коїться сьогодні в Україні, – це важливий крок протистояння тоталітаризму, повернення та укріплення цінностей демократії та гуманізму.

Впродовж візиту О.Бруй ознайомилась з діяльністю Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Маж-

відаса, бібліотеки Вільнюського університету та Центральної муніципальної бібліотеки міста Вільнюса. Під час зустрічей пані Оксана з литовськими колегами було окреслено нові можливості для тіснішої співпраці між бібліотеками обох країн та визначено напрями роботи українських бібліотек, шляхи впровадження і адаптації кращих практик європейського бібліотечного досвіду. Також пані президентка передала від

всієї бібліотечної спільноти щиро подяку литовським колегам за підтримку України у цей важкий воєнний час та задала тон наступним литовсько-українським зустрічам.

Другий візит – це дводенна Міжнародна конференція «New Experience of Libraries in the Context of Environmental Changes», яка відбулася 4-5 травня у Клайпедській окружній публічній бібліотеці імені Єви Сімонайтітебула. На цю подію були запрошені голова Молодіжної секції УБА Катерина Косинська, її заступниця Анастасія Літашова та членкиня Президії Асоціації Іванна Щербина. Конференція була присвячена глобальним викликам, спричиненим постпандемічною ситуацією та війною росії проти України: кібератаки та викрадення персональних і облікових даних; пропаганда, що поширюється через соціальні медіа-платформи; емоційна напруженість та погіршення ментального здоров'я людей. Українські колеги розповіли про значно трагічніші ситуації – втрачені життя та спустошену землю, знищені, пограбовані приміщення та спалені книги, переміщені з окупованих територій бібліотеки та бібліотечних працівників, розкиданих по різних куточках світу, а також тих, хто замість книжки чи читачького формуляра тримає зараз в руках зброю, захищаючи волю України.

Початок. Продовження на сторінці 3

Продовження. Початок на стор.2

Третій візит був найбільш представницьким – це Литовсько-український бібліотечний форум, який проходив 7-9 червня у бібліотеках трьох найбільших міст Литви – Вільнюсі, Каунасі, Клайпеді, і на який прибуло 15 бібліотекарів з різних регіонів України на чолі з віцепрезиденткою УБА Ларисою Луговою.

Під час відкриття форуму генеральний директор Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Маждвдаса, професор Ренальдас Гудаускас презентував стратегію функціонування бібліотек, відповідно до якої бібліотечна сфера в Литві є складовою економічного розвитку держави. Під час екскурсії бібліотекою наші колеги мали змогу в цьому наочно переконаватися. Окрім зручних, затишних, сучасно облаштованих просторів для навчання, дозвілля, доступу до культурної спадщини та інтелектуальної власності, тут створено багато робочих місць для представників креативних індустрій та людей різних професій, які працюють самі на себе: комп'ютерні зали та окремі місця для індивідуальної роботи; творчі майстерні, де можна працювати чи навчатись різних ремесл (з обробки текстилю, кераміки, дерева, металу, скла тощо); професійні студії для виробництва музичної та відеопродукції, зали для сценічного мистецтва; інтерактивне мультимедійне забезпечення та навчальні програми для програмування, кодування, розробки комп'ютерних ігор; зали, для тих, хто займається електронікою, фотографуванням, модою, образотворчим мистецтвом, і ще багато всього, що може стати в нагоді для роботи. У це важко повірити, але це все є у бібліотеці і цим всім безкоштовно може користуватися будь-яка людина, варто лише записатися до бібліотеки!

Під час форуму наші колеги також відвідали повітові публічні бібліотеки в Каунасі, Кретинзі, Клайпеді. Якщо коротко охарактеризувати все побачене і почуте, то можна сказати словами директорки Каунаської повітової публічної бібліотеки Едіті Урбонавічене, які вона мовила, презентуючи концепцію очолюваної бібліотеки: «Бібліотека, яка думає про майбутнє».

Всі три візити - це багато вражень, спілкування, багато нового. Та, головне, що об'єднало – це прагнення литовських друзів поділитися всіма своїми здобутками та напрацюваннями, а також максимально підтримати нас у всьому, що тільки може наблизити перемогу над ворогом та сприяти інтеграції вітчизняних бібліотек у європейський бібліотечний дискурс.

А тепер зупинимось на окремих аспектах:

Перше і головне – у Литві бібліотечна справа є однією з пріоритетних у системі національної безпеки. Бібліотеки, починаючи з Литовської національної бібліотеки, де працює понад пів тисячі співробітників, і до маленької сільської в Кретинзькому повіті з 2-ма працівниками – всі вони є органічно вплетеними у політичне, економічне, технологічно-інформаційне, громадське життя країни.

Люди, які приймають рішення державної ваги, розуміють – якщо хочемо бачити свою країну успішною, потрібно починати із розвитку кожної окремої людини, кожної громади та населеного пункту. А бібліотеки, як жодні інші

зкладами, мають прямий контакт з мешканцями. Тому розвиток бібліотек = розвиток країни.

У Литві без бібліотечних закладів годі уявити інфраструктуру міст – незважаючи, чи це велична будівля бібліотеки Вільнюського університету, яка знаходиться у самому серці литовської столиці, чи яскрава дитяча у приморській Паланзі, чи стильна сучасна у портовій Клайпеді, а чи зовні трохи футуристичні, а всередині дуже світлі, затишні бібліотеки у прикордонному Скуодасі та старовинній Кретинзі – всі приміщення є вдалими, добре продуманими архітектурними рішеннями, створеними дійсно для комфортного перебування людей.

Важливо відмітити, що литовські бібліотеки є тими інституціями, які дійсно сприяють становленню громадянського суспільства. І роблять це в різний спосіб: просвітницька робота, яка пояснює історію та становлення сучасної Литовської Республіки; створення

освітніх програм, які реалізуються в школах і які спрямовані на формування історичної пам'яті; суспільні заходи, які навчають мешканців демократичних форм громадянського та політичного самовираження; навчання мешканців медійної та інформаційної грамотності як протидії дезінформації у світі популізму та постправди.

Друге, що вразило і що важливо перейняти в українську практику – вдале, гармонійне поєднання історії та сучасних технологій. Це ми бачили у різних контекстах: історична архітектура приміщень та сучасні, максимально адаптовані для користувачів інтер'єри бібліотек, і, навпаки, - нові, побудовані у модерному стилі приміщення бібліотек та стилізовані деталі внутрішнього декору. І ви точно знаєте, що ви у Литві, а не в якійсь іншій країні. Бачимо цінні колекції давніх документів поруч з високотехнологічними дослідницькими проектами оцифрування об'єктів культурної спадщини, наприклад, проєкт «VUDis» бібліотеки Вільнюського університету, цифрова колекція дисертацій Старого Віленського університету, що побачили світ в університетській друкарні в 1579-1773 рр. і які до сьогодні зберігаються в бібліотеці та користуються чималою зацікавленістю громадськості. Будівництво нових, оновлення наявних бібліотек зі створенням сприятливих умов для творчості, пізнання, дозвілля, роботи – все це відбувається водночас зі стрімким розвитком бібліотечних віртуальних ресурсів, сервісів та інформаційно-технологічних систем.

І третє – події.

Слово «едакації» може бути синонімом литовських бібліотек. Щоб бути потрібними людям, наші литовські колеги знають єдине правило – тримати руку на пульсі суспільних запитів і швидко на них відповідати. Якщо країна вступає у Євросоюз – тут масово вивчають англійську мову; якщо є загроза потонути у світі фейків та брехні, що летить з телевізорів – у бібліотеках повсюдно починають діяти курси інформаційної грамотності; якщо набирають обертів креативні індустрії – у бібліотеках відкриваються простори, де кожна людина може отримати навички творчих професій чи просто долучитися до культурних подій.

Продовження на сторінці 4

2 Міжнародний досвід

Продовження. Початок на стор.3

Що з побаченого варто запозичити з литовських українських реалій?

1. Бажання інвестувати час і ресурси та довгострокові відносини. На різних рівнях: бібліотечна справа - держава, бібліотечні заклади - місцева влада, - бібліотекарі - відвідувачі. Саме в такій послідовності. Зараз ми десь посередині цього ланцюжка. Ми маємо багато бібліотек, в яких склалися конструктивні відносини з місцевою владою. Є дуже багато бібліотек, які мають величезну довіру громади. І за 30 років Незалежності у нас небагато державників, які розуміли і розуміють важливу роль бібліотек. Особливо у країні, за суверенітет та ідентичність якої доводиться боротися зі зброєю в руках.

2. Бажання інвестувати в інтелект. Описані вище приклади промовисто показують - як це діє і який це має результат.

3. Бажання самих бібліотекарів бути не на маргінесі, а у фарватері суспільних процесів. У нашій роботі є багато всього, що залежить від зовнішніх чинників, але, мабуть, ще більше того, що потребує самої волі людини. Нам потрібно вже остаточно зрозуміти: якщо ми будемо пасив-

но чекати – нам ніхто не допоможе. Ніхто зовні не прийде в бібліотеку, а якщо й прийде, то не для допомоги, а щоб закрити ще один, на їхню думку, заклад, який з'їдає місцевий бюджет, а не замінити, приміром, старі, нікому не потрібні книги на нові і цікаві. Це ми самі маємо це робити. Це ми маємо активно займатися адвокацією, шукати нові ресурси й можливості. І багато вчитися.

Досвід Литви дуже добре показує, що зміни в цілому починаються зі змін мислення кожної окремої людини. У литовських бібліотекарів немає статистичних планових показників, які вони повинні виконати. Але і щодо читачів, і щодо відвідування, і щодо заходів, і щодо інших індикаторів плани у них є – кожна бібліотека складає їх сама для себе. І ці плани є дуже насиченими. Бо інакше постає питання: «А навіщо громаді утримувати бібліотеку»? І оце розуміння значення своєї роботи - найкраща мотивація, попри складнощі, а подекуди і попри апатію та лінощі, рухатися вперед.

Цього ми щиро бажаємо самі собі та усім українським бібліотекарям.

Іванна Щербина,

членкиня Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація

3 Актуально

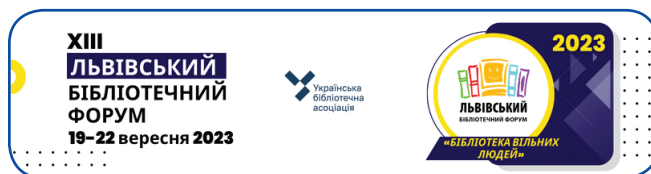
XIII Львівський міжнародний бібліотечний форум, 19-22 вересня 2023 р., змішаний формат

Запрошуємо на XIII Львівський міжнародний бібліотечний форум, що відбудеться у змішаному форматі 19-22 вересня 2023 р. Наживо Форум проходиться в Українському католицькому університеті та бібліотеках міста Львова. Онлайн-участь відбуватиметься на платформі Zoom.

Цьогорічна тема: «**Бібліотека вільних людей**».

Ми зустрінемося з ключовими спікерами та «зірковими» учасниками, подискутуємо з актуальних питань, обміняємося досвідом з українськими та іноземними колегами, відвідаємо майстер-класи з напрямів «на часі» і просто поспімо про наше майбутнє. Поговоримо про нашу незламність і бібліотечний внесок у перемогу, бібліотеку в системі національної безпеки, бібліотерапію і психологічну підтримку, волонтерство і трансформацію соціальної функції бібліотек, проєктний менеджмент та інфраструктурні гранти, післявоєнне відновлення і розбудову.

Участь у Бібліофорумі для дійсних членів ВГО Українська бібліотечна асоціація та одного представника від офіційних партнерів Асоціації **безоплатна**; для інших зацікавлених – **150 грн**. Електронна реєстрація й опла-

та реєстраційного внеску для участі у XIII Львівському міжнародному бібліотечному форумі відкрита до **31 серпня 2023р.** тут <https://bit.ly/450eCEA>.

Дійсним офіційним партнерам ВГО Українська бібліотечна асоціація пропонуємо отримати статус Партнера Бібліофоруму, що включає: розміщення логотипу партнера в Програмі Форуму; трансляцію логотипу партнера під час Форуму (на початку, в перервах); включення інформації про партнера в анонси та рекламну підтримку Форуму у медіа; включення рекламних матеріалів партнера в електронну інформаційну розсилку для учасників Форуму (орієнтовна кількість – 250 адресатів); участь двох представників Партнерів у всіх засіданнях Форуму в обраному форматі (наживо та/або онлайн).

Офіційний партнер Української бібліотечної асоціації може отримати статус Партнера Форуму за умови сплати додаткового внеску у розмірі **500 грн**. Інша організація може отримати статус Партнера Форуму за умови сплати внеску у розмірі **1000 грн**.

Чекаємо вас на Бібліофорумі!

Засновник, редакція, видавець: Всеукраїнська громадська організація Українська бібліотечна асоціація.

Реєстраційне свідоцтво КВ №16880-5650Р від 30.07.2010 р.

Редакційна колегія: Бруй О., Моїсєєва С., Сошинська Я., Бояринова О.

Наклад – 300 примірників.

Розповсюджується безкоштовно.

Адреса редакції/видавця: вул. Олександра Кониського, 83-85, м. Київ, 04053, тел. (044) 383-14-32

Типографія: АК Group, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 45/2, тел. (044) 234-81-92

© ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2023

Використання у будь-якій формі матеріалів, опублікованих в бюлетені, узгоджується з редакцією. Посилання на видання обов'язкові.